

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی بوشهر
دانشکده پزشکی

گزارش نهایی طرح تحقیقاتی (یا پایان نامه دوره دکترای حرفه ای پزشکی):

بررسی اثر غرغره کردن بابونه بر گلودرد بعد از عمل جراحی در بیماران بستری در بیمارستان فاطمه زهرا (س) بوشهر ۱۳۹۰

دانشجو
آزاده صادقی

استاد راهنما
دکتر سید محمد حق شناس - استادیار گروه بیهوشی

استاد مشاور آمار
دکتر کامران میرزایی - استادیار گروه پزشکی اجتماعی

این طرح با تصویب و حمایت مالی حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی
درمانی بوشهر اجرا گردیده است.

آبان ماه ۱۳۹۰

تقدیم بہ پدر بزرگ عزیزم؛

کہ سخاوت و بزرگواری را سر لوحہ ہستم
کرد...

تقدیم به تودردانه؛

که کیمیای زندگی ام شدی...

تقدیم به پدر و مادر مهربانم؛

که محبت را در وجودم به ودیعه نهادند تا

در دمنشان را دریابم...

بانشکراز:

جناب آقای دکتر سید محمد حق شناس

جناب آقای دکتر کامران میرزایی

سرکار خانم مهنوش خالکزاد

جناب آقای فرامرز کوشش

و باشکراز:

همکار بزرگوارم جناب آقای دکتر حسام الدین منشی

و

دوست عزیزم سرکار خانم دکتر میترا پریشان

بررسی اثر غرغره کردن بابونه بر گلودرد بعد از عمل جراحی در بیماران بستری در بیمارستان فاطمه زهرا (س) بوشهر ۱۳۹۰

حق شناس سید محمد، میرزایی کامران، صادقی آزاده

مقدمه:

لوله گذاری نای، اصلی ترین علت آسیب به مخاط راه هوایی و به دنبال آن ایجاد گلودرد است که می تواند باعث ناراحتی و نارضایتی بیمار گردد. بابونه از داروهای گیاهی با اثر ضد التهابی است که در امراض مختلف مورد استفاده قرار می گیرد. هدف این مطالعه تعیین اثر غرغره کردن بابونه در کاهش گلودرد پس از عمل جراحی است.

مواد و روش ها:

در این مطالعه ۱۲۰ بیمار کاندید عمل جراحی الکتیو در بیمارستان فاطمه الزهرا (س) بوشهر به صورت تصادفی به دو گروه تقسیم شدند و به یک گروه عصاره بابونه و به گروه دیگر آب برای غرغره کردن داده شد. میزان گلودرد بیمار با Numerical rating scale در زمان های ۱، ۳، ۵ و ۲۵ ساعت پس از خروج از ریکاوری ثبت گردید.

نتایج:

در این مطالعه ۱۲۰ بیمار کاندید عمل جراحی الکتیو با میانگین سنی ۳۱/۵۳ و انحراف معیار ۱۲/۶۱ سال شرکت کردند. گلودرد بیماران در دو گروه مورد مطالعه در هیچ یک از زمان های ثبت شده تفاوت معناداری نداشت. ارتباط معناداری میان میزان گلودرد پس از جراحی و نوع انتوباسیون بیمار یافت نشد.

نتیجه گیری

به نظر می رسد غرغره کردن بابونه به عنوان اثرات درمانی نمی تواند اثری در کم کردن گلودرد بعد از انتوباسیون داشته باشد.

واژگان کلیدی:

گلودرد بعد از عمل جراحی، بابونه، غرغره کردن

فصل اول:

مقدمه

مقدمه:

■ بابونه:

– کلیات:

همزمان با پیدایش انسان ها، استفاده از گیاهان دارویی نیز آغاز شد. با مطالعه در تمدن اقوام قدیمی به مصرف گیاهان دارویی به عنوان دارو، سم، مواد پاک کننده و رنگبر می خوریم.

مقایسه مواد شیمیایی ساخته دست بشر با مواد شیمیایی موجود در گیاهان، قطره ای در مقابل اقیانوس است و شاید جواب این سؤال که چرا کبد انسان توانایی تبدیل مولکول های جدید به مواد قابل دفع را دارد، این باشد که کبد انسان از هزاران سال پیش به خاطر استفاده از گیاهان مختلف به عنوان دارو یا غذا با طیف وسیعی از ترکیبات شیمیایی موجود در آن ها آشنا شده است.

برخی از ترکیبات شیمیایی موجود در گیاه دارای ساختمان پیچیده ای است که در سنتز آن در آزمایشگاه یا غیرممکن یا با صرف زمان و هزینه زیاد امکان پذیر است.

در قرن ۱۸ و اوایل قرن ۱۹ محققان پیشرفت قابل توجهی در خالص سازی و شناسایی ترکیبات شیمیایی موجود در گیاهان داشته و موادی را به صورت فرآورده های دارویی برای مصرف عرضه کردند.

همزمان با انقلاب صنعتی، علم شیمی پیشرفت چشمگیری داشت که باعث به وجود آمدن این تفکر در محیط های علمی شد که می توان از طریق سنتز ترکیبات شیمیایی به خصوص مواد دارویی مشکل دارو و درمان بیماری ها را حل کرد. به همین دلیل تولید داروهای شیمیایی در قرن بیستم سرعت روز افزونی پیدا کرد و داروهای گیاهی به دست فراموشی سپرده شدند. پس از مواجه شدن

با مشکلاتی نظیر آلودگی آب و هوا و خاک که توسط کارخانجات تولید مواد شیمیایی ایجاد شده بوده و عوارض جانبی داروهای شیمیایی که بعضاً پس از چند نسل ظاهر می شوند، به فکر استفاده از مواد طبیعی فناوری های غیر مخرب افتادند. به طوری که در کشورهای صنعتی مصرف داروهای گیاهی از مرز ۷ درصد گذشت. با توجه به کاربرد داروهای گیاهی، پژوهشکده صنایع شیمیایی سازمان پژوهش های علمی و صنعتی ایران نیز تحقیقاتی را در این زمینه به اجرا در آورده است. (۱ و ۲)

بابونه یکی از مهم ترین داروهای شناخته شده توسط انسان و یکی از پر مصرف ترین گیاهان دارویی در اروپا، خاورمیانه، آمریکای شمالی، استرالیا و کشورهای آفریقایی است که عمدتاً به منظور استفاده از اسانس آبی رنگ آن کشت می شود و با توجه به کاربرد روز افزون آن در صنایع داروسازی، آرایشی و بهداشتی، عطرسازی و تهیه چاشنی های غذایی از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. بر این اساس در چند دهه اخیر در مناطق مختلف جهان به ویژه در کشورهای اروپایی تحقیقات زیادی پیرامون جنبه های به زراعی و به نژادی این گیاه انجام گرفته و همه ساله شاهد انواع محصولات تولیدی از این گیاه هستیم.

کشت این گیاه در مقیاس وسیع از ۲۰ سال پیش، در کشور آلمان غربی آغاز شد و در حال حاضر، مصرف سالانه بابونه در جهان (شامل بابونه آلمانی و رومی) بیش از ۴ هزار تن گل خشک است که عمدتاً توسط کشورهای مجارستان، روسیه، آرژانتین، آلمان، چک اسلواکی، فنلاند، مصر و اخیراً هند تأمین می شود.

بابونه در مناطق مختلف کشورمان، ایران نیز به صورت خودرو رشد کرده و در چند استان در سطحی محدود کشت می شود. (۳)

– تاریخچه:

تاریخچه گیاهان دارویی به طور دقیق مشخص نیست و در طول تاریخ استفاده از گیاهان دارویی با خرافات و آداب خاصی همراه بوده است. مصری ها و چینی ها از اولین اقوامی هستند که از حدود ۲۷۰۰ سال پیش از میلاد مسیح از گیاهان به عنوان دارو استفاده می کردند.

تئوфраست یکی از شاگردان ارسطو بنیانگذار مکتب درمان با گیاه است. دیوسکورید در قرن اول میلادی مجموعه ای را مشتمل بر خواص دارویی ۶۰۰ گیاه جمع آوری نمود که این اثر منشأ بسیاری از مطالعات در قرون بعد گردید.

در قرن های هشتم تا دهم میلادی بوعلی سینا و محمد زکریای رازی سبب توسعه دانش درمان با گیاه شدند و در قرن سیزدهم ابن بیطار خصوصیات بیش از ۱۴۰۰ گیاه را در کتابی گردآوری نموده و در قرن نوزدهم داروهای شیمیایی به سرعت جایگزین بسیاری داروهای گیاهی گردید. سپس در اواخر قرن بیستم عوارض جانبی و مضر داروهای شیمیایی سبب رویکرد دوباره دانشمندان به گیاهان دارویی شد به طوری که این دوره را رنسانس گیاهان دارویی نامیدند. تا قرن نوزدهم گیاهان دارویی به شکل بسیار ابتدایی مورد مصرف قرار می گرفتند تا این که استخراج مواد مؤثر گیاهی، از قرن نوزدهم آغاز گردید. دلایل استخراج مواد مؤثر گیاهی و خالص سازی و بکارگیری آن ها در فرمولاسیون های دارویی را می توان در موارد زیر خلاصه نمود:

۱. عدم امکان نگهداری گیاهان به مدت طولانی

۲. عدم دسترسی سریع به منابع گیاهی

۳. عدم معیار معینی به منظور مقدار مصرف و تجویز آن به بیمار

نظر به کاربرد گیاهان دارویی در زمینه های مختلف این گیاهان در سه گروه اصلی گیاهان دارویی، گیاهان ادویه ای، گیاهان عطری طبقه بندی می شوند. اما به طور کلی گیاه دارویی به گیاهی اطلاق می شود، که در یک یا چند اندام خود حاوی مواد مؤثر بوده و کاشت، داشت و برداشت آن ها صرفاً به منظور استفاده از این مواد انجام گردد.

بنابراین با آن که اندام های برخی گیاهان نظیر برگ های گردو و کاکل ذرت و پوست میوه لوبیا حاوی مواد مؤثری هستند که کاربردهای دارویی نیز دارند ولی از این نظر که کاشت، داشت و برداشت این گیاهان تنها به منظور استفاده از این گیاهان تنها به منظور استفاده از مواد مؤثر موجود در آن ها انجام نمی گیرد، گیاه دارویی محسوب نمی شوند. (۴)

گیاه دارویی مهم بابونه در آغاز در اروپا از دو نوع بابونه رومی 1. *Chamomelum nobile* با نام قدیمی *Antemis nobilis* و بابونه آلمانی *Matricaria recutita* کشت گردید. (۵) گل های خشک شده بابونه در روم، یونان و مصر باستان به عنوان یک داروی گیاهی مؤثر شناخته شده بود. پلینیوس مورخ رومی این گیاه را *Chamaelon* نامید. توضیحاتی از این گیاه در نوشته های بقراط، دیوسکورید و گالن وجود دارد.

نام این گیاه از کلمه یونانی *Chamos* به معنای سیب و *Melos* به معنای زمین مشتق شده است که به کندی رشد گیاه و بوی سیب گل های تازه آن بر می گردد.

اسکله پیاد دو قرن قبل از میلاد مسیح دم کرده این گیاه را بکار می برد. دیوسکورید در قرن اول میلادی دم کرده سه گونه گیاهی را توأماً به عنوان مدر، فاعده آور و صفرا بکار برد که بابونه یکی از آن ها بوده است. جالینوس حکیم آن را برای رفع درد، احساس گرفتگی و رفع تب مخصوصاً تب

های صفرای بکار برده است. در قرون وسطی بابونه از ارزش درمانی بالایی برخوردار شد که تا به امروز ادامه دارد. این گیاه به جهت اهمیت زیاد به ستاره گیاهان دارویی معروف می باشد.

– گیاه شناسی:

بابونه با نام علمی *Matricaria chamomile* گیاهی از تیره کاسنی (مرکبان) و تیره فرعی رادیه (*Radiae*) است. ارتفاع این گیاه بین ۳۰ تا ۷۰ سانتی متر متغیر بوده و ساقه آن دارای انشعاب هایی است که هر یک از آن ها به کاپیتول هایی به قطر ۱-۲/۵ سانتی متر منتهی می شود. گل ها از دو نوع گلچه زبانه ای و لوله ای تشکیل شده اند و در انتهای ساقه مشاهده می شوند. گلچه های کناری زبانه ای به رنگ سفید و تعداد آن ها متفاوت و بین ۱۲ تا ۱۸ عدد در هر گل است و این گلچه ها از نظر جنسی ماده هستند. گلچه های میانی نهنج لوله ای به رنگ زرد دیده می شوند. این گلچه ها از نظر جنسی نر ماده (دو جنسی) بوده که پس از باز شدن، استوانه ای شکل می شوند.

گل آذین بابونه یک کاپیتول انتهایی است. نهنج ابتدا به صورت یک نیمکره است که در طول گلدهی طویل شده و به صورت یک مخروط تو خالی در می آید. قطر گل های بابونه متفاوت و بین ۱/۵ تا ۳ سانتی متر است.

یکی از مشخصات اصلی گل های بابونه آلمانی که آن را از سایر جنس های با گل های مشابه متمایز می سازد، وجود فضای خالی در بین گل است. به طوری که اگر گل ها به صورت طولی برش داده شوند فضایی خالی در بین آن ها دیده می شود، در حالی که این فضا در گل های سایر جنس ها دیده نمی شود. در ضمن گل های بابونه پس از باز شدن و نمو گل ها به صورت مخروطی مشاهده خواهند شد.

مراحل نموی گل های بابونه به طور کلی به سه مرحله تقسیم می شود:

۱. مراحل آغاز شدن گل ها (گلچه های لوله ای هنوز بسته هستند).

۲. مرحله ای که بیش از ۱۳ و کمتر از ۳۴ گلچه های لوله ای باز شده اند.

۳. مرحله ای که گل ها شروع به پیر شدن می کنند و بیش از ۳۴ گلچه های لوله ای باز

هستند.(۶)

ریشه بابونه مخروطی شکل و کم و پیش سطحی است. برگ های این گیاه دارای بریدگی باریک و

دراز بوده و سوزنی شکل هستند. برگ ها صاف و فاقد کرک بوده و به صورت متناوب نسبت به

یکدیگر روی ساقه قرار می گیرند. (۷)